

GENÇLİK VE M. E. BOZKURT

Mahmut Esat Bozkurt'u talebesi çok severdi; gerek inkılâp dersi kürsüsünde, gerek Hukuk Fakültesinde Devletlerarası Hukuku dersinde daima büyük ilgi ile dinlenir ve takip olunurdu. Onun ekseriya orijinal olan fikirleri talebe arasında tekrar edilir, ağızdan ağıza naklolunurdu. Fakültenin en kalabalık dersleri her zaman onunkilerdi. Sınıfa girdiği vakit, sıraları ve sıra aralarını tamamen dolmuş olarak bulur, kürsiye doğru ilerlemekte güçlük çekerdi. Ona yetişmemiş olan şimdiki talebelerimiz dahi kendisini sevgi ve saygı ile anmaktadırlar. Bu umumi ve kuvvetli alâkanın sebebini araştırınca şu nokta üzerinde durmak icabetmektedir: 1 — Ülkü adamı olarak bizatihi haiz bulunduğu değer; 2 — Hoca olarak talebesi üzerinde yaptığı müspet ve bağlayıcı tesir.

Birinci vasıf: insan vardır, doğar, büyür, ölür; bütün yaşayışı hayatın günlük dalgaları, maddî kaygıları içinde geçer. Hiçbir yüksek ülkü onu kendisine çekmemiş, kendi dar çevresi dışında hiçbir duygu onu sarsmamıştır. Bu türlü bir varlığın dünyaya gelişi de, oradan ayrılışı da, âzasından bulunduğu toplulukta pek farkına varılmıyan bir hâdise gibi gelir geçer. Mahmut Esat bu zümreye mensup insanlardan değildi. İnsan vardır, daha kendi benliğini idrak etmeğe başladığı anda, düşünce ve hareketlerinde fizyolojinin basit insiyaklarını ikinci plâna atar ve büyük ihtiraslar, hayaller ardında koşmaya başlar. Bu türlü insanlardan bir kısmı şahsi ihtiraslarının, şahsi menfaatlarının, zevklerinin tatminini enerjilerine hedef yaparlar. Hayatlarını bu uğurda âdeta çılgınca harcarlar. Bunlar bu âlemden göçtükleri zaman, yaşarken eriştikleri rütbe, mevki, servet ne olursa olsun, pek kısa bir müddet sonra unutulmaya mahkûmdurlar. Mahmut Esat'ı bu sınıfa da sokmak doğru değildir.

Bu ikinci türlü insanlardan bir diğer kısmı kendi nefislerini ihmal ederler; ne rütbeye, ne mevkiye, ne servete, ne şöhrete fazla değer vermezler. Onlar büyük bir ülküye inanmış ve bütün varlıklarını onun uğrunda kullanmaya koyulmuşlardır. İşte Mahmut Esat Bozkurt bu çeşitten bir insandı. O, Millî Türk İnkılâbının - kendi tabiriyle «Atatürk İhtilâlinin» - Türk milletini lâyük olduğu seviyeye tekrar erdştirecek en

güzel, en mânalı hareket olduğuna iman etmiş bir adamdı. İnkılâba ve onun şeflerine bağlılık Mhamut Esat'ta bir akıl ve mantık işi olmadan önce bir gönül, bir duyğu, bir kelime ile bir «iman» işi idi. O, akli ile izah etmeden önce, kalbi ile inanmıştı. Milletçilik ve halkçılık onun belli başlı iki hususiliği idi. Türk Milletinin büyüklüğüne kuvvetle inanmıştı. O, bir milli aşağılık duygusu nedir hiç bilmemiştir. Kendi milletini herhangi bir insan topluluğundan aşağı saymak şöyle dursun, onu milletlerin en kabiliyetlisi ile daima boy ölçüşebilir görürdü. Lotus-Bozkurt hâdisesinde, dünyanın en yüksek mahkemesi önünde ve en tanınmış hukukçuları karşısında dâvamızı müdafaa ederken onu kuvvetli tutan bu duyğu idi. İsviçre gibi medeniyetçe ve kültürce çok ileri gitmiş bir memleketin Medenî Kanununu aynen tercüme ederek kendimize mal etmeği öne sürdüğü zaman da bu duygudan ilham alıyordu. Fakülte kürsüsünden: «Von List böyle söylüyor... Türkoğlu Mahmut Esat'ta şöyle diyor...» derken de aynı kaynaktan kuvvet alıyordu. Onu, daima imanı coşturuyor, harekete getiriyor, sonradan akli çareler arıyor ve buluyordu. Ruhü maddeyi kendi emrinde tutuyor, onu istediği kalıba döküyordu.

İkinci vasf: Profesör olarak üzerine aldığı vazifelerden biri İnkılâp Tarihi dersi idi. Bu konu onun için biçilmiş bir kaftandı diyebiliriz. Zira yukarda izah etmeğe çalıştığımız vasfı ile, Mahmut Esat inkılâp hakkında hem salâhiyetle hem de aşk ve imanla konuşacak adamdı. Her derste karşısında toplanan binden fazla Türk gencini coşturmaya, inandırmaya ve onlara yeni rejimi sevdirmeye muvaffak olurdu.

Hoca olarak gördüğü diğer iş Fakültemizdeki eDvletlerarası Hukuku kürsüsünü idare etmektir. Acemi ağız ve kalemlerde bir nevi kozmopolitizm, beynelmilelçilik propogandası halini kolayca alabilecek olan bir dersi, o, gençlerin milli duygularını kuvvetlendirmek, vatan aşkını her şeyin üstünde tutmanın kıymetine inançlarını artırmak için vesile yapardı. Ve bunu ne kadar ustalıklı, ne kadar incelikle yapardı. Milletlerarası münasebetlerde Türkleri mütaassıplı yarı medeni bir millet olarak göstermek avrupalı müelliflerden çoğunun âdeti idi. Bunlara tarihten aldığı misaller ile kuvvetli cevaplar verirdi ki, talebeler, yürekleri iftiharla kabarrken, Türk olmanın gururunu bir daha kuvvetle duyarlardı. « - Hıristiyan profesörlerden bazıları Türkleri taassupla itham ederler. Bakınız taassup kimde imiş: haçlı seferleri esnasında İznik kalesi elden ele geçiyordu. Kaleyi Türkler aldıkları zaman içerde bulunan kadınlara, çocuklara, rahiplere hiç dokunmadılar, gayet iyi muamele ettiler. Daha sonra kale haçlıların eline düşünce çoluk çocuk, kadın erkek ayırmadan bütün müslümanları kılıçtan geçirdiler... gördünüz mü

Merhumun son zamandaki fotografisi

insanlığa aykırı muameleyi kim yapıyormuş, gördünüz mü taassup kimde imiş?»

1941 de birinci cildini neşrelediği [1] (Devletlerarası Hak) adlı kitabı, Devletlerarası Hukuku Tarihini millî tarihimiz bakımından ilk defa olarak incelemiş bir eserdir. Mahmut Esat'a gelinceye kadar, umumiyetle garp müelliflerinden birinin kitabı esas olarak alınıyor ve o adapte ediliyordu. Tabii her müellif dünya hâdiselerini kendi milletini haklı çıkaracak bir tarzda tefsir ve izah etmeye çalıştığı için, bizim gençlerimiz de hocalarının kaynak olarak seçtikleri müellifin tesiri altında kalmak tehlikesiyle karşılaşıyorlardı. Bu ise millî kültür bakımından pek vahim bir hal yaratabilirdi. Mahmut Esat bu geleneği kökünden sarsacak bir adım atmıştır. Bundan sonra Devletlerarası Hukuku dersini okutacak veya bu konuda eser yazacak profesörlerimizin aynı yoldan yürüyeceklerine hiç şüphe etmiyoruz. Bu sebepten (Devletlerarası Hak) adlı kitabı, hukukun bu dalında Fakülte ve Yüksek mekteplerimiz tedrisatı bakımından başlıyan bir inkılâbın öncüsü olarak selâmlamıştık.

Bu vasıflar onun bir ülkü adamı olduğunu ve sosyal ilimlerde millî kalmak taraftarı bulunduğunu göstermektedir. Onun kuvvetini artıran bir vasfı da kütleyi coşturup sürükleyecek ve inandıracak tarzda konuşabilmesiydi.

İşte bütün bu hasletleriyle ve bunlara ilâve olarak Adliye Vekilliği sırasında inkılâbın Adli Teşkilâtını kökten garplılaştırmakta gösterdiği sebat, metanet ve temizlik ile Mahmut Esat Bozkurt memleket gençliğinin, aydınlarının, hukukçularının yüreğinde her faniye nasip olmıyan bir yer almıştır.

Yarının hukukçularına, devlet hizmetinde onun çalıştığı gibi çalışmalarını, yani memuriyeti ekmek parası kazanmak için bir vasıta saymayıp, millete olan sonsuz şükran borcunu ödemek için ele geçmiş bir fırsat saymalarını ve millet menfaatini daima her türlü şahsi endişenin üstünde tutmalarını tavsiye ederim.

[1] Diğer cildleri neşrelemedi.